

KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET

Postboks 8013 DEP
0030 OSLO

Vår referanse: 26/02034-3
Arkivkode: 121
Saksbehandler: Kjetil Bjørklund
Deres referanse:
Dato: 09.09.2026

Høringsinnspill fra KS til forslag til helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv 2026-2030

Regjeringen har lagt frem et forslag til en revidert og forsterket tiltaksplan for Oslofjorden for perioden 2026–2030. Planen er lagt ut på høring.

Det overordnede målet med planen er at fjorden skal oppnå god miljøtilstand, at viktige naturverdier skal restaureres, at et aktivt friluftsliv skal fremmes og at naturmangfoldet i fjorden skal ivaretas. Å nå dette målet forutsetter en samordnet bruk av virkningsfulle tiltak mot de viktigste påvirkningene på miljøtilstanden.

Oppsummering:

KS støtter hovedretningen i forslaget til ny Oslofjordplan.

Planen bygger på et solid kunnskapsgrunnlag og gir en helhetlig tilnærming til de viktigste utfordringene for Oslofjorden. KS er positiv til at planen inneholder konkrete mål, tiltak og ansvars plasseringer, og at den legger vekt på både forebyggende tiltak, restaurering og langsiktig forvaltning av natur- og friluftsverdier. KS mener samtidig at flere deler av planen kan styrkes gjennom tydeligere kobling mellom tiltak og forventede miljøeffekter, bedre samordning mellom forvaltningsnivåene og klarere ansvarsforhold på områder hvor gjennomføringen er særlig krevende.

KS sitt innspill er rettet mot følgende:

- De regionale vannforvaltningsplanene må være styrende for det langsiktige arbeidet
- Klimaendringene og klimatilpasning må få større plass i planen
- Staten må bidra til at større kommunale investeringer i anlegg for avløpsrensing prioriteres og gjennomføres først der nytte/kostnadsforholdet er mest fordelaktig. Både utarbeidelse av en samlet samfunnsøkonomisk analyse for aktuelle tiltak samt statlig medfinansering er viktige virkemidler for å sikre dette.
- Landbrukstiltak må være målrettede og økonomisk gjennomførbare
- Det er nødvendig med en restriktiv praksis for inngrep i strandsonen og andre arealer med viktige naturverdier. KS støtter ikke forslaget om å vurdere å midlertidig flytte myndigheten til å gi dispensasjon fra kommunene til statsforvalteren. En slik tilsidesetting av det lokale selvstyret vil bidra til økt konfliktnivå og økt ressursbruk for alle saker som er helt kurante for både kommune

og statlige sektormyndigheter, i tillegg til at det bidrar til en feilaktig fremstilling av arealforvaltning i pressområdene. KS mener det heller bør igangsettes arbeid for tydeliggjøring av plan- og bygningsloven § 19-2. Fleksibiliteten bør økes der det er bestemt at det skal bygges, eller for eksisterende byggverk som har behov for tidsmessig oppgradering. Det bør differensieres tydelig mellom arealer som er forutsatt bebygde og arealer som er forutsatt at skal være ubebygde. Vi viser i den forbindelse til innspill til Representantforslag om en klarere strandsonepolitikk (Dokument 8:112 S (2025-2026), Innst. 227 S (2025-2026)).¹

- Økt innsats for restaurering av naturverdier krever en styrking av de økonomiske virkemidlene
- Bevaring av sårbare arter og naturtyper krever en helhetlig tilnærming der hensynet til naturmangfold ses i sammenheng med restaurering, arealforvaltning, vannforvaltning, avløp, et klima i endring og klimatilpasning.

Vurderinger:

Vannforvaltningsplanene må være styrende for det langsiktige arbeidet

De regionale vannforvaltningsplanene er den langsiktige og helhetlige rammen for vannforvaltningen i Norge og bygger på EUs vanndirektiv. Her skal miljømål, påvirkninger, prioriteringer og tiltak ses i sammenheng og følges opp over tid.

Oslofjordplanen og de regionale vannforvaltningsplanene som omfatter nedbørsfeltet til Oslofjorden omfatter i stor grad de samme utfordringene og tiltakene. Innsatsen for å redusere tilførslene til Oslofjorden er samtidig nødvendig for å nå miljømålene i vassdragene som utgjør nedbørsfeltet til Oslofjorden. For kommunene er dette derfor i stor grad det samme arbeidet.

Vannforvaltningsplanene må være styrende, mens Oslofjordplanen bør forsterke oppfølgingen av disse. Tiltakene i Oslofjordplanen må forankres i vannforvaltningsplanene og, når det er relevant, innarbeides i de regionale tiltaksprogrammene. Oslofjordplanen bør tilføre ressurser og gjennomføringskraft, ikke etablere et parallelt planspor.

Dette krever samordning av prioriteringer, finansiering og rapportering og tydelige roller for vannregionmyndighetene, vannområdene, kommunene og sektormyndighetene. Tiltakene bør følges opp gjennom de etablerte strukturene og registreres i Vann-Nett. Det vil redusere dobbeltarbeid og tydeliggjøre at tiltakene i de regionale vannforvaltningsplanene både bidrar til Oslofjorden og gir lokal og regional miljønytte.

Klimaendringer og klimatilpasning må få større plass i planen

Det er gjennom mange år gjennomført omfattende tiltak for å bedre vannmiljøet i hele nedbørsfeltet til Oslofjorden. Mjøsaksjonen er et viktig eksempel på en målrettet innsats som ga betydelig bedre vannkvalitet i Mjøsa.

Til tross for tiltakene er det utviklingstrekk som gir grunn til bekymring. Lengre tørkeperioder, kraftigere nedbør og mer styrtregn kan øke erosjonen og transporten av partikler, næringsstoffer og annen forurensning. Høyere vanntemperatur kan samtidig påvirke algevekst, oksygenforhold og levevilkårene i vannet. Klimaendringene kan dermed svekke effekten av tidligere tiltak og gjøre det mer krevende å opprettholde den oppnådde miljøtilstanden.

Klimaendringer og klimatilpasning bør derfor integreres tydeligere i Oslofjordplanens mål og tiltak. Planen bør prioritere løsninger som både reduserer forurensning og gjør vassdragene mer robuste mot tørke, styrtregn og flom, blant annet naturlig kantvegetasjon, våtmarker, fangdammer, åpne vannveier, bedre overvannshåndtering og tiltak mot erosjon og avrenning.

¹ [Visning av skriftlig høringsinnspill - stortinget.no](https://www.stortinget.no/visning-av-skriftlig-horingsinnspill)

Innsatsområde 1: Redusere utslipp fra kommunalt avløp og annet avløp

Prinsippet om at forurenser skal betale, står sentralt i norsk miljøpolitikk og vannforvaltning. Hver sektor har ansvar for egen forurensning, og rensing av kommunalt avløp må derfor bidra til å redusere nitrogentilførslene til Oslofjorden.

Som ledd i oppfølgingen av miljøproblemene i Oslofjorden legges det opp til skjerpede krav om nitrogenfjerning ved større kommunale avløpsrenseanlegg i Oslofjordens nedbørfelt. I kunnskapsgrunnlaget for planen er det lagt til grunn 80 prosent nitrogenrensing ved anlegg for over 10 000 personekvivalenter, også ved anlegg lenger oppe i nedbørfeltet. De konkrete kravene og fristene fastsettes av Statsforvalteren gjennom utslippstillatelsen til det enkelte anlegget.

KS mener at det bør gjennomføres en samlet samfunnsøkonomisk analyse av hvor og hvordan nitrogenrensingen bør skje. Målet må være å oppnå den nødvendige reduksjonen i nitrogentilførselen til lavest mulig samlet kostnad, eller størst mulig reduksjon innenfor en gitt økonomisk ramme. Analysen må gi grunnlag for å vurdere hvilke renseanlegg det er mest hensiktsmessig å gjennomføre tiltak ved, og om hvordan innsatsen bør fordeles mellom mindre og mellomstore anlegg, større regionale løsninger og de største anleggene nær Oslofjorden. Det er naturlig at staten tar initiativ til en slik analyse, i samarbeid med berørte fylkeskommuner og kommuner.

Mange kommuner har en svært presset økonomi. KS mener derfor at staten bør bidra med medfinansiering når nasjonale miljømål og nye rensekrav utløser uforholdsmessig store investeringer for enkeltkommuner. Dette røkkes ikke ved prinsippet om at kommunene har ansvaret for å rydde opp i forurensning av Oslofjorden som følge av avløpsvann, eller ved selvkostprinsippet. Statlig medfinansiering bør bidra til at den samfunnsøkonomiske prioriterte rekkefølgen følges og slik at rensingen av Oslofjorden kan bli størst mulig.

Eventuelle statlige ordninger for medfinansiering må også ta hensyn til kommuner og interkommunale selskaper som allerede har investert betydelige beløp i nitrogenrensing. De som gjennomførte tiltak tidlig, bør ikke komme urimelig dårlig ut sammenlignet med kommuner som får støtte til tilsvarende investeringer senere. Det bør derfor vurderes hvordan tidligere investeringer, gjenstående kapitalkostnader og behovet for videre oppgraderinger kan ivaretas i utformingen av ordningene.

Innsatsområde 2: Redusere avrenningen fra jordbruket

Landbrukstiltak må være målrettede og økonomisk gjennomførbare

Avrenning fra jordbruket er en vesentlig påvirkning i deler av Oslofjordens nedbørfelt. Det er behov for en fortsatt og styrket innsats, blant annet gjennom redusert jordarbeiding, fangvekster, grasdekte vannveier og kantsoner, bedre gjødselhåndtering, hydrotekniske tiltak, fangdammer og naturlig kantvegetasjon. Tiltakene må tilpasses lokale forhold og prioriteres der de gir størst effekt. Jordtype, erosjonsrisiko og transportveier for næringsstoffer er blant forholdene som må inngå i vurderingen.

Mange miljøtiltak innebærer økte kostnader, merarbeid, reduserte avlinger eller at produksjonsareal tas helt eller delvis ut av bruk. De økonomiske virkemidlene må derfor stå i forhold til kostnadene og produksjonstapet for den enkelte bonde og gi tilstrekkelig forutsigbarhet for langsiktige tiltak. God rådgivning og praktisk bistand er også viktig. Flere grunneiere kan delta dersom kommunen, vannområdet eller et samlet prosjekt bidrar med planlegging, søknader og gjennomføring. Finansieringen bør derfor også kunne omfatte nødvendig koordinering og oppfølging.

Innsatsområde 3: Stanse nedbygging:

KS støtter en restriktiv praksis for inngrep i strandsonen og andre arealer med viktige naturverdier. Arealendringer og utbyggingspress er en vesentlig utfordring for mange kommuner langs Oslofjorden der behovet for bolig- og næringsutvikling kan komme i konflikt med hensynet til naturmangfold, friluftsliv og

vannmiljø. Det kan være krevende å balansere lokale utbyggingsinteresser mot nasjonale og regionale miljøhensyn, særlig i kystnære områder. Dette er avveininger kommunene har lang erfaring med å gjennomføre i tråd med gjeldende ansvarsforhold.

KS vurderer det som positivt at planen legger opp til tydeligere rammer for arealforvaltningen og en mer restriktiv praksis for inngrep i verdifulle naturområder, men støtter ikke forslaget om å vurdere å midlertidig flytte myndigheten til å gi dispensasjon fra kommunene til statsforvalteren (jf. PBL § 19-4 annet ledd), for kommuner i sone 1 som ikke følger opp føringene i SPR i sin dispensasjonspraksis i strandsonen.

Om dispensasjonsmyndighet

KS mener at en telling av dispensasjoner av er lite egnet til å vise hvordan strandsonen forvaltes, og særlig gjelder det når dispensasjonssakene sendes til sektormyndighetene både før vedtak fattes og med klagerett etterpå. Dispensasjonsbestemmelsen er et helt legitimt virkemiddel å benytte der vilkårene er oppfylt. Majoriteten av tiltakene er tiltak på eksisterende byggverk, hvor sektormyndighetene ikke er negative i verken uttalelser eller ved innsending av klage.

Tellingen tar ikke med seg hva slags tiltak det er snakk om, og som eksempel kan nevnes at en hytte som rives og bygges opp med et mindre areal enn den opprinnelige vil gi samme utslag i statistikken som et nytt bygg i strandsonen. Tellingen fanger heller ikke opp der det omsøkte tiltaket fører til en bedring, for eksempel ved at kommunen i medhold av vilkårslæren har sikret tilgjengelighet og hensynet til allmenheten, eller der tiltakene innebærer opprydning i forurensa masser, transformasjon fra grått til tilgjengelig, eller opprydning i avløpssituasjon.

Etter KS sitt syn vil differensiering av dispensasjonsbestemmelsen kunne bidra til mer effektiv forvaltning, forenkla prosesser for kurante tiltak, og det vil bidra til å sikre god kunnskap om hva slags tiltak som bygges i strandsonen og hvilken effekt de har på hensynene som ligger bak. Flytting av myndighet i seg selv vil ikke bidra til verken mer effektiv forvaltning eller bedre kunnskap om hvilken effekt tiltak i 100meters-beltet har på vannkvalitet.

Innsatsområde 4: Restaurering av naturverdier

KS støtter innsatsen for restaurering av naturverdier. Planen bør samtidig tydeliggjøre kommunenes og vannområdenes rolle i restaurering av bekker, elver, kantsoner og våtmarker i nedbørfeltet til Oslofjorden. Dette er tiltak som kan gi betydelige gevinster både for vannmiljøet og naturmangfoldet. Kommunen vurderer at planen beskriver temaet aktiv og passiv restaurering på en god måte. Restaureringsarbeidet bør omfatte både aktiv og passiv restaurering. Planens vektlegging av tiltak som reduserer belastningen på naturen er positiv, da dette legger til rette for naturens egen evne til å gjenopprette økologiske funksjoner og naturverdier. Det er viktig å være bevisst på at restaurering ikke alltid trenger å innebære fysiske inngrep eller nye tiltak i naturen. I mange tilfeller kan reduksjon av eksisterende belastninger være det mest effektive grepet for å legge til rette for naturens egen gjenoppbygging.

Innsatsområde 6: Ivareta sårbare arter og verdifulle naturtyper

KS støtter satsingen på kartlegging og kunnskapsinnhenting. Erfaringene fra kartleggingsarbeidet i mange kommuner viser at statlige tilskudd til kommunene bidrar til et bedre kunnskapsgrunnlag for naturforvaltning og arealplanlegging. Det bør derfor vurderes å videreføre og styrke slike ordninger. Samtidig bør det tydeliggjøres hvilken rolle kommunene skal ha i oppfølgingen av handlingsplaner og tiltak for truede arter og naturtyper, og hvordan dette skal følges opp gjennom veiledning, kompetansebygging og finansiering. Informasjonstiltak knyttet til vern av sårbare arter og naturtyper bør så langt som mulig samordnes nasjonalt. For å sikre en helhetlig og effektiv kommunikasjon bør det utvikles felles informasjonsmaterieell og veiledning som kommunene kan benytte. Bevaring av sårbare arter og naturtyper krever en helhetlig tilnærming der hensynet til naturmangfold ses i sammenheng med

restaurering, arealforvaltning, vannforvaltning, avløp og klimaendringer. Dette vurderes som en styrke ved planutkastet og bør videreføres i det videre arbeidet.

Med hilsen

Helge Eide
områdedirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur